

رابطهٔ تقلب تحصیلی و فرصت‌طلبی در میان دانشجویان

دکتر بهمن بنی‌مهد^{۱*}، نگار پشمی‌تبار^۲

۱. گروه حسابداری دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

۲. گروه حسابداری دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات البرز

(تاریخ دریافت: ۹۲/۵/۱۳، تاریخ پذیرش: ۹۲/۱۰/۱۵)

چکیده

زمینه: دانشجویان باید در تمام جنبه‌های امور تحصیلی از جمله: انجام پژوهش و انجام تکالیف صادق باشند و موازین اخلاقی را رعایت نمایند. انجمن‌های علمی و حرفه‌ای بر آموزش اخلاق در دوران تحصیل دانشجویان تأکید زیادی نموده‌اند. از این رو، هدف این پژوهش شناسایی اثر ویژگی فرصت‌طلبی بر تقلب تحصیلی در میان دانشجویان رشته حسابداری است.

روش: پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش را تمامی دانشجویان رشته حسابداری دوره کارشناسی دانشگاه آزاد اسلامی تشکیل دادند، که از میان آنها ۲۳۳ نفر، به روش تصادفی ساده، به عنوان نمونهٔ تحقیق، انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های تقلب تحصیلی و فرصت‌طلبی استفاده شد. در نهایت، نمرات بدست آمده با استفاده از: آزمون T، همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفتند.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان می‌دهد: تقلب تحصیلی با فرصت‌طلبی رابطه‌ای مستقیم دارد. جنسیت، میزان علاقه به رشته و سن نیز از جمله متغیرهای هستند که با تقلب تحصیلی رابطه معنی‌دار دارند. جنسیت رابطه‌ای مستقیم با تقلب تحصیلی دارد. اما میزان علاقه به رشته و سن رابطه‌ای منفی با تقلب تحصیلی دارند. متغیرهای وضعیت تأهل، وضعیت اشتغال، نوع دیپلم و معدل رابطه‌ای معنی‌دار با تقلب تحصیلی ندارند.

نتیجه‌گیری: اگر یافته‌ها به کل کشور قابل تعمیم باشد می‌توان آن را به عنوان یک مشکل جدی آموزشی و اخلاقی تلقی نمود. نتایج این مطالعه نظر سیاست‌گذاران آموزش عالی را به اقدام اساسی برای آموزش اخلاق حرفه‌ای در دوران تحصیل برای دانشجویان رشته حسابداری جلب می‌نماید.

کلیدواژگان: تقلب تحصیلی، دانشجوی حسابداری، فرصت‌طلبی و اخلاق

سراغاز

دانشجویان همواره وجود داشته است. در حال حاضر، این پدیده با افزایش تعداد دانشجویان در نظام آموزش عالی ایران رو به گسترش است. این رفتار غیر اخلاقی، یک معضل آموزشی و تهدیدی مهم برای یادگیری دانشجویان است. حسابداری،

بررسی‌ها و شواهد در ایران و کشورهای مختلف نشان می‌دهند که؛ در نظام آموزشی تقلب تحصیلی^۱ میان دانش‌آموزان و

رابطه‌ای مستقیم میان تقلب و فرصت‌طلبی دست یافته‌اند (۴) و (۵). مطالعات نشان داده است: آموزش اخلاق در دوران تحصیل دانشجویان رشته حسابداری، رابطه مستقیمی با رعایت اخلاق حرفه‌ای^۴ بعد از اتمام تحصیل دارد (۶). آموزش موجب بهبود کیفیت زندگی در جامعه می‌گردد. زیرا، آموزش موجب تغییر نگرش افراد نسبت به ارزش‌های اجتماعی^۵ و اخلاقی و اقتصادی می‌شود. این موضوع باعث می‌شود تا دولتمردان به مسئله آموزش توجه‌ای خاص داشته باشند (۷). در بررسی تقلب تحصیلی در میان دانشجویان دختر و پسر دانشکده‌های علوم پایه، ادبیات، کشاورزی، فنی و مهندسی دانشگاه بیرجند نشان داده شد که؛ میزان تقلب در پسران بیشتر از دختران است. پژوهشگران در این تحقیق دریافتند که؛ رایج‌ترین شکل تقلب در امتحان، نگاه کردن و نوشتن روی کاغذ و رایج‌ترین شکل تقلب در تکالیف درسی، گرفتن تکلیف از هم کلاسی و از اینترنت است (۸). یافته‌های پژوهشگران در کشور نشان داد که؛ تفاوت جنسیتی تنها در سه مؤلفه از ۹ مؤلفه تأثیرگذار بر سرقت علمی وجود دارد. زنان در دو مؤلفه نگرش‌های بازدارنده از سرقت علمی و همچنین دانش و آگاهی نسبت به پدیده سرقت علمی نسبت به مردان برتری دارند. ولی میزان خودکارآمدی مردان در انجام کارهای علمی و نوشتن مقاله از زنان بیشتر است. مقایسه بین رشته‌ها نشان داد که؛ در مؤلفه‌های دانش و آگاهی از سرقت علمی و پیامدهای آن و همچنین عدم خودکارآمدی دانشجویان در نوشتن مقاله بین دانشجویان علوم انسانی با علوم پایه و مهندسی تفاوت معناداری وجود دارد (۹). پژوهشگران نشان دادند: وضعیت اقتصادی و اجتماعی دانشجو، تعهد به رشته و قوانین دانشگاه و هم چنین سابقه دانشجو در تقلب از جمله عوامل مؤثر در احتمال تقلب تحصیلی است. علاوه بر این، مقطع تحصیلی دانشجو، سن، مقدار مطالعه دانشجو و تحصیلات والدین نقش مهمی در انگیزه تقلب^۶ تحصیلی فراهم می‌آورد (۱۰). پژوهشگری نشان داد: هرگاه استادان تحقیق‌های دانشجویان را که از طریق اینترنت جمع‌آوری شده، کنترل نمی‌کنند، در آن صورت کپی‌برداری از مقاله‌ها و تحقیق‌های موجود در اینترنت افزایش می‌یابد (۱۱). در پژوهش دیگری، رفتار ۱۲۰ دانشجوی رشته حسابداری دانشگاه

حرفه‌ای است که در آن رعایت اخلاق از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از آنجایی که، دانشجویان رشته حسابداری نسل آینده حرفه حسابداری را تشکیل می‌دهند، انجمن‌های علمی و حرفه‌ای بر آموزش اخلاق در دوران تحصیل دانشجویان رشته حسابداری تأکید زیادی نموده‌اند. به عقیده آنها، آموزش اخلاق به دانشجویان می‌تواند آنها را به رعایت اخلاق تشویق نماید (۱). افزایش تعداد دانشجویان رشته حسابداری در سطح کشور و هم چنین خصوصی سازی حرفه حسابداری با تشکیل جامعه حسابداران رسمی کشور در یک دهه اخیر و در نتیجه افزایش تعداد حسابداران شاغل در حرفه حسابداری، ضرورت رعایت اخلاق را توسط دانشجویان و شاغلین در حرفه حسابداری را بیش از پیش با اهمیت می‌نماید.

تقلب تحصیلی عبارت است از: ارائه رفتاری غیراخلاقی و غیرصادقانه از سوی دانشجویان به منظور کسب موفقیت تحصیلی. این رفتار مغایر با قوانین آزمون و امتحان است و صحت برگزاری آزمون را تحت الشعاع قرار می‌دهد (۲). فرصت‌طلبی یا ماکیاولیسم^۲ به معنای بکار بردن روش‌های غیراخلاقی برای رسیدن به هدف است. شخصیت «ماکیاولی» از نظریه «نیکولو ماکیاولی» فیلسوف ایتالیایی قرن پانزدهم میلادی اقتباس شده است و براساس دو دیدگاه عمده: «هدف، وسیله را توجیه می‌کند» و «صحبت کردن، مطابق میل مردم»، استوار است. دروغ‌گویی^۳ و گرایش به نیرنگ، فریب‌کاری، کنترل اوضاع به نفع خود، جاه‌طلبی، جعل شخصیت واقعی، تفرقه‌افکنی، تخریب شخصیت افراد، به بردگی گرفتن دیگران، احترام به افراد صاحب ثروت، قدرت و شهرت، تحمیق دیگران، نقش بازی کردن و مطابق میل دیگران رفتار کردن به منظور نیل به هدف از جمله ویژگی‌های افراد با شخصیت فرصت‌طلب است. افراد با ویژگی فرصت‌طلبی بالا تمایل به برد دارند و توجه اساسی آنها وظیفه و کاری است که باید انجام دهند و نه چیز دیگر (۳).

روانشناسان اعتقاد دارند: افراد با درجه فرصت‌طلبی بالا، از رفتارهای غیراخلاقی نظیر تقلب در امتحان و دروغ‌گویی در انجام تکالیف درسی بهره می‌جویند تا به اهداف خود دست یابند. از این رو، پژوهشگران در پژوهش‌های مختلف روانشناسی

آنها اعتقاد دارند که؛ دانشجویان در انجام تقلب از تجربه‌های گذشته خود و دیگران نیز استفاده می‌نمایند (۱۸). در پژوهش دیگری، محققان، در بررسی علل رفتار دانشجویان رشته حسابداری در انجام تقلب تحصیلی در سه دانشگاه آمریکایی، دریافتند: عواملی چون؛ لذت از تقلب، جلوگیری از شکست، احساس عقب افتادن از دیگران و کسب نتیجه دلخواه از عوامل اصلی تقلب در دانشجویان است (۱۹). پژوهشگران، در نیجریه، تقلب تحصیلی را در دانشجویان رشته حسابداری مورد مطالعه قرار دادند. آنها دریافتند؛ بیشتر آن دانشجویان تقلب می‌کنند. آنها پیشنهاد می‌کنند: رفتار متقلبانه دانشجویان حسابداری آینده حرفه حسابداری کشور مذکور را از لحاظ رعایت اخلاق حرفه‌ای به خطر می‌اندازد (۲۰). پژوهشگران دیگری نشان دادند: دانشجویان دختری که معدل بالایی دارند کمتر از دیگر دانشجویان رشته حسابداری تقلب می‌کنند. نتایج پژوهش آنها بیانگر آن بود: کنترل دانشجویان و تنظیم مقررات برای جلوگیری از تقلب می‌تواند احتمال انجام تقلب را در دانشجویان کاهش دهد (۲۱).

پژوهشگری فرصت‌طلبی میان دانشجویان رشته حسابداری و شاغلین حرفه حسابداری را مورد مطالعه قرار داد. او دریافت میزان فرصت‌طلبی دانشجویان رشته حسابداری بیشتر از شاغلین در حرفه است. همچنین، سطح فرصت‌طلبی حسابداران حرفه‌ای شاغل در بخش خصوصی بیشتر از حسابداران حرفه‌ای بخش دولتی است (۲۲). نتایج پژوهش‌های انجام شده در کانادا نشان می‌دهد که؛ میزان فرصت‌طلبی میان مدیران و شرکاء حسابرسی موسسه‌های بزرگ و کوچک برابر است (۲۳). همچنین، این نتایج در حرفه حسابداری^{۱۲} آمریکا نشان می‌دهد: میزان فرصت‌طلبی در حسابداران رسمی آمریکا کمتر از سایر حرفه‌ها است. حسابداران جوان تر نسبت به حسابداران مسن تر از سطح فرصت‌طلبی بیشتری برخوردار هستند (۲۴). پژوهشگران، فرصت‌طلبی را در حرفه حسابداری کشور مورد بررسی قرار داد. آنها دریافتند: عوامل تأثیرگذار بر میزان فرصت‌طلبی در حرفه حسابداری عبارت است از مرد بودن، سابقه کار و شاغل بودن در مؤسسه‌های خصوصی حسابرسی. نتایج پژوهش آنها نشان داد فرصت‌طلبی در میان حسابرسان بخش خصوصی بیشتر از بخش

جاکارتا در استفاده از تقلب مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد: دانشجویان هم در امتحان و هم در انجام تکالیف پژوهشی خود، تقلب می‌نمایند. بنابراین، مسئولین دانشگاه باید مقررات سخت‌تری را در جلوگیری از تقلب تنظیم نمایند. به‌علاوه بر عملکرد آموزشی^۷ و پژوهشی دانشجویان نظارت بیشتری توسط استادان صورت گیرد (۱۲). در بررسی علل تقلب در دانشجویان رشته پرستاری در کره جنوبی پژوهشگران نشان دادند: حدود نصف دانشجویان در هنگام امتحان تقلب می‌کنند. هفتاد درصد آنها نیز در انجام تکالیف^۸ خود تقلب می‌نمایند. این پژوهشگران نشان دادند: دانشجویان علت تقلب را کسب نمره بهتر، کمبود وقت برای مطالعه، کسب شغل بهتر در آینده و نبود انگیزه برای مطالعه عنوان می‌نمایند (۱۳). پژوهشگران، اثر پاداش‌های انگیزشی بر تقلب را بررسی نمودند. آنها نشان دادند: دانشجویان بدون وجود نظارت در انجام تکالیف تقلب می‌کنند. هم چنین آنها دریافتند پاداش‌های انگیزشی برای آن دسته از افرادی که حرفه خود را دوست دارند باعث ایجاد انگیزه شده و در کسانی که علاقه به حرفه در آنها وجود ندارد، انگیزه درس خواندن پایین است و این موضوع یکی از عوامل تقلب محسوب می‌شود (۱۴). پژوهشگر دیگری نشان داد: تقلب تحصیلی رابطه‌ای مستقیم با غیبت و اخراج از کلاس دارد. دانشجویانی که غیب بیشتری در کلاس درس دارند، متقلب تر هستند. همچنین، دریافت رابطه‌ای منفی بین تقلب تحصیلی و مسئولیت‌پذیری^۹ وجود دارد. یعنی دانشجویانی که مسئولیت‌پذیر هستند، تقلب کمتری انجام می‌دهند (۱۵). پژوهشگر دیگری در انگلستان نشان داد: تدریس اخلاق حرفه‌ای به عنوان یک واحد درسی برای دانشجویان رشته حسابداری باعث شده است تا تمایل دانشجویان به تقلب تحصیلی کاهش یابد (۱۶). پژوهشگران اثر سه عامل فشار، فرصت‌ها^{۱۰} و عقلانیت^{۱۱} که از عوامل سه‌گانه تقلب مالی است را بر تقلب تحصیلی دانشجویان رشته حسابداری بررسی نمودند. آنها دریافتند: هر کدام از سه عامل بر تمایل دانشجویان به انجام تقلب تحصیلی دخالت دارند. به نظر این پژوهشگران، شخصیت دانشجویان نیز یکی از عوامل مؤثر بر تقلب محسوب می‌شود (۱۷). پژوهشگران در آمریکا دریافتند: رفتار دانشجویانی که تقلب می‌کنند در آینده نیز ادامه دار است.

تقلب تحصیلی برابر ۱۲۰ خواهد بود. این پرسشنامه در پژوهش‌های مختلف استفاده شده است (۱۲ و ۲۶). برای سنجش فرصت‌طلبی نیز از پرسشنامه استفاده شده است. این پرسشنامه شامل ۲۰ سؤال در طیف لیکرت (پنج گزینه‌ای) است. حداکثر امتیاز برای سنجش فرصت‌طلبی نیز برابر ۱۰۰ است (۲۲، ۲۵ و ۲۷).

برای تحلیل داده‌های این پژوهش با استفاده از آمار توصیفی داده‌ها خلاصه و طبقه‌بندی شدند و با استفاده از آمار استنباطی (آزمون T، روش همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی چندگانه) داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. این کار با استفاده از نرم افزار SPSS ۱۸ انجام شد.

یافته‌ها

نتایج جدول شماره ۱ نشان می‌دهد: میانگین نمره تقلب و فرصت‌طلبی در میان دانشجویان رشته حسابداری نزدیک به هم است. همچنین، تجزیه و تحلیل بیشتر بر اساس نتایج جدول شماره ۲ بیانگر آن است: میانگین نمره تقلب در مردان بیشتر از زنان است. اما میانگین فرصت‌طلبی در زنان بیشتر از مردان است.

آماره کلموگرف - اسمرنیف برای متغیر وابسته برابر ۰/۸۱۷ و سطح معنی‌داری آن بیش از ۵ درصد و برابر ۵۱/۷ درصد است. از آنجایی که، سطح معنی‌داری آماره مذکور برای متغیر وابسته بیش از ۵ درصد است، بنابراین، متغیر وابسته از توزیع نرمال برخوردار است. نتایج جدول شماره ۳ نشان می‌دهد: سطح معنی‌داری متغیرهای فرصت‌طلبی، جنسیت، میزان علاقه به رشته و سن زیر پنج درصد است. از این‌رو، متغیرهای مذکور با تقلب رابطه معنی‌دار دارد و بر آن تأثیر گذار است. اما متغیرهای وضعیت تأهل، وضعیت اشتغال، نوع دیپلم و معدل رابطه‌ای معنی‌دار با تقلب تحصیلی ندارند.

بر اساس نتایج و با توجه به ضرایب متغیرهای مستقل در جدول شماره ۳، الگوی ریاضی تقلب، به صورت زیر تبیین می‌گردد:

$$Y = 28.248 + 6.579 x_1 - 1.993 x_2 - 0.542 x_3 + 0.786 x_4 + \varepsilon$$

دولتی است. همچنین، نتایج بیانگر آن بود که؛ هرچه تحصیلات حسابرسان افزایش یابد، میزان فرصت‌طلبی نیز کاهش می‌یابد. اما با افزایش رتبه و سمت سازمانی حسابرسان، میزان فرصت‌طلبی نیز افزایش می‌یابد (۲۵).

این مقاله سعی دارد تا پیشنهادات لازم را به منظور بهبود عملکرد تحصیلی و استادان دانشجویان رشته حسابداری ارائه نماید. نتایج این پژوهش، می‌تواند در برنامه ریزی و سیاست گذاری جذب دانشجو و هم چنین تدوین برنامه‌های درسی در رشته حسابداری، مورد استفاده مسئولین آموزش عالی و هم چنین جامعه حسابداران رسمی برای تدوین برنامه‌های آموزشی برای حسابداران رسمی قرار گیرد. بنابراین، پرسش اصلی این پژوهش آن است که؛ تا چه اندازه دانشجویان رشته حسابداری اهل تقلب تحصیلی هستند و آیا تقلب تحصیلی تحت تأثیر رفتار فرصت‌طلبی است یا خیر؟

روش

پژوهش حاضر، توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر دانشجویان رشته حسابداری دوره کارشناسی است. نمونه پژوهش شامل ۲۳۳ نفر از دانشجویان دوره کارشناسی رشته حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی که به روش تصادفی انتخاب شده‌اند. از این تعداد ۵۲ درصد زن و ۴۸ درصد مرد هستند. هم چنین ۲۲ درصد دارای دیپلم ریاضی و ۷۸ درصد دیپلم غیر ریاضی هستند. توزیع سنی دانشجویان نشان می‌دهد که ۹۰ درصد آنها زیر ۳۰ سال سن دارند. میانگین معدل ۳۷ درصد دانشجویان، بین ۱۲ تا ۱۵ قرار دارد. هم چنین ۳۸ درصد دانشجویان بین ۱۵ تا ۱۷ معدل دارند و معدل بالای ۱۷ نیز به ۲۳ درصد دانشجویان نمونه پژوهش تعلق دارد. قلمرو زمانی پژوهش نیز سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲ است.

داده‌های مورد نیاز پژوهش به صورت میدانی و با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری شد. برای اندازه‌گیری تقلب تحصیلی از پرسشنامه تقلب تحصیلی استفاده شده است. این پرسشنامه با استفاده از ۲۴ سؤال در طیف لیکرت (پنج گزینه‌ای)، تقلب تحصیلی را اندازه‌گیری می‌نماید. بنابراین، بیشترین امتیاز برای

جدول ۱: آماره‌های توصیفی پژوهش

شرح	نمره فرصت‌طلبی	نمره تقلب	سن	معدل
حداقل	۳۴	۲۶	۱۹	۱۲
حداکثر	۸۱	۸۷	۴۹	۱۹
میانگین	۵۵/۷۶	۵۵/۶۶	۲۵/۹۱	۱۵/۵۱
میانه	۵۶	۵۴	۲۵	۱۵
مد	۵۳	۵۳	۲۳	۱۵

جدول ۲: آماره‌های توصیفی نمره تقلب و فرصت‌طلبی به تفکیک جنسیت

آماره‌ها	زنان		مردان	
	نمره تقلب تحصیلی	نمره فرصت طلبی	نمره تقلب تحصیلی	نمره فرصت طلبی
کمترین	۳۲	۴۰	۲۶	۳۴
بیشترین	۸۶	۸۱	۸۷	۷۴
میانگین	۵۴/۴۲	۵۶/۵۲	۵۷/۷۱	۵۴/۹۹
میانه	۵۴	۵۶	۵۶	۵۴
مد	۶۱	۵۲	۵۳	۵۴
انحراف معیار	۱۱/۵۹	۶/۹۹	۱۳/۳۵	۷/۴۶

جدول ۳: نتایج رگرسیون چند متغیره

الگو	ضرایب غیر معیارین		ضرایب معیارین	سطح معنی‌داری	آماره‌های هم خطی	
	بتا	انحراف معیارین			تولرانس	عامل تورم واریانس
عدد ثابت	۲۸/۲۴۸	۱۱/۱۹۳	-	۲/۵۲۴	۰/۰۱۲	-
فرصت طلبی	۰/۷۸۶	۰/۱۰۰	۰/۴۶۳	۷/۸۳۶	۰/۰۰۰	۱/۱۱۱
جنسیت	۶/۵۷۹	۱/۷۵۸	۰/۲۶۳	۳/۷۴۳	۰/۰۰۰	۱/۵۷۴
وضعیت تأهل	۰/۵۵۸	۱/۸۰۸	۰/۰۲۰	۰/۳۰۹	۰/۷۵۸	۱/۲۷۷
وضعیت اشتغال	۱/۷۷۶	۱/۶۵۳	۰/۰۷۱	۱/۰۷۴	۰/۲۸۴	۱/۳۹۵
نوع دیپلم	-۱/۷۰۵	۱/۷۶۷	-۰/۰۵۶	-۰/۹۶۴	۰/۳۳۶	۱/۰۸۵
میزان علاقه به رشته	-۱/۹۹۳	۰/۸۶۳	-۰/۱۴۳	-۲/۳۰۹	۰/۰۲۲	۱/۲۲۲
سن	-۰/۵۴۲	۰/۱۷۰	-۰/۲۲۸	-۳/۱۸۲	۰/۰۰۲	۱/۶۲۹
معدل	۰/۰۷۳	۰/۴۸۴	۰/۰۰۹	۰/۱۵۲	۰/۸۸۰	۱/۱۳۲
ضریب تعیین (R^2)	۳۳/۳ درصد	آماره F برابر ۱۳/۲۳۹	سطح معنی‌داری آماره F برابر صفر	آماره دوربین واتسن برابر ۱/۹۴۲		

که در آن:

$$Y = \text{نمره تقلب تحصیلی}$$

$X_1 =$ عبارت است از جنسیت. یک متغیر اسمی است اگر دانشجو مرد باشد مقدار آن یک و در غیر آن صورت مقدار آن صفر است. اگر دانشجو مرد باشد در آن صورت رابطه‌ای مثبت با تقلب وجود دارد.

$X_2 =$ عبارت است میزان علاقه دانشجو به رشته حسابداری این متغیر یک متغیر فاصله‌ای است که با مقدار یک الی پنج اندازه‌گیری می‌شود. هرچه میزان علاقه دانشجو بیشتر باشد، مقدار این متغیر بیشتر است. این متغیر رابطه‌ای منفی با تقلب دارد. یعنی اگر دانشجو به رشته حسابداری علاقه داشته باشد، میزان نمره تقلب کاهش می‌یابد.

$X_3 =$ عبارت است سن دانشجو یک متغیر نسبی است. این متغیر رابطه‌ای منفی با تقلب دارد. یعنی هرچه سن افزایش یابد میزان نمره تقلب کاهش می‌یابد.

$X_4 =$ نمره فرصت‌طلبی. یک متغیر نسبی است. این متغیر رابطه‌ای مثبت با نمره تقلب دارد هر چه دانشجویان فرصت‌طلب‌تر باشند میزان تقلب آنها بیشتر است.

$$E = \text{مقادیر باقی مانده}$$

بحث

فناوری اطلاعات، اینترنت و آموزش مجازی تقلب تحصیلی را به یکی از عادت‌های معمول دانشجویان بیشتر دانشگاه‌های جهان تبدیل نموده است. دانشجویانی که ویژگی شخصیتی فرصت طلبانه دارند می‌توانند از تکنولوژی‌های علمی و فنی قرن حاضر برای انجام تقلب بهره ببرند. نتایج آمار توصیفی پژوهش حاضر نشان می‌دهد: میانگین نمره تقلب و فرصت‌طلبی در میان دانشجویان رشته حسابداری نزدیک به هم است. این موضوع نشان می‌دهد: رفتار فرصت طلبانه دانشجویان موجب تقلب تحصیلی می‌گردد. همچنین، تجزیه و تحلیل بیشتر نتایج بیانگر آن است: میانگین نمره تقلب در مردان بیشتر از زنان است. این نتایج با توجه به حساسیت بیشتر دانشجویان دختر نسبت به مسائل اخلاقی قابل توجه است. همچنین، می‌توان دلیل این موضوع را این گونه تفسیر کرد: دختران نسبت به پسران، درس خوان تر بوده و از این رو، کمتر اهل تقلب هستند. این نتایج با نتیجه تحقیق پژوهش‌های گذشته که در کشور انجام شده است، مطابقت دارد (۸). اما میانگین فرصت‌طلبی در دانشجویان دختر

بیشتر از دانشجویان پسر است. به عبارت دیگر، دختران، رندتر و زرتنگ تر از پسرهای نمونه تحقیق حاضر هستند. یافته‌های آمار استنباطی این پژوهش نیز نشان می‌دهد: تقلب تحصیلی با فرصت‌طلبی رابطه‌ای مستقیم دارد. جنسیت و میزان علاقه به رشته و سن نیز از جمله عوامل دیگر تاثیرگذار بر تقلب تحصیلی محسوب می‌شوند. جنسیت رابطه‌ای مستقیم با تقلب تحصیلی دارد. یعنی هرگاه دانشجو پسر باشد، میزان تقلب افزایش می‌یابد. اما دو متغیر میزان علاقه به رشته و سن رابطه‌ای منفی با تقلب تحصیلی دارند. یعنی با افزایش سن و با افزایش علاقه به رشته، تقلب تحصیلی کاهش می‌یابد. این موضوع نیز نشان دهنده آن است: عدم علاقه به رشته تحصیلی می‌تواند یکی از دلایل گسترش تقلب تحصیلی در رشته حسابداری و یا هر رشته‌ای باشد. متغیرهای: وضعیت تأهل، وضعیت اشتغال، نوع دیپلم و معدل رابطه‌ای معنی دار با تقلب تحصیلی ندارند. نتایج این پژوهش با یافته‌های برخی از پژوهشگران مطابقت دارد (۵و۴). شواهد پژوهش حاضر تایید می‌نماید که: تقلب تحصیلی میان رشته حسابداری یک معضل اخلاقی است. این موضوع به احتمال زیاد موجب خواهد شد تا دانشجویی که در دوران دانشجویی دنبال تقلب تحصیلی است، در آینده در حرفه خود تبدیل به حسابدار و حسابرسی شود که در تقلب‌های مالی نظیر فرار مالیاتی، تحریف صورتهای مالی و اطلاعات حسابداری، پول شویی و ارائه گزارش‌های حسابرسی با کیفیت پایین و امثالهم نقش داشته باشد. این در حالی است که، هیئت‌های نظارت کننده بر کار حسابداران و حسابرسیان بر ارائه صادقانه گزارش‌های حسابداری و حسابرسی تأکید دارند. برای آن که رعایت اخلاق در رشته حسابداری توسط دانشجویان به عنوان حسابداران آینده اثر بخش باشد، باید مفاهیم و محتوای درس‌های تخصصی حسابداری، مبتنی بر مفاهیم اخلاق تدوین گردد. در غیر این صورت نمی‌توان انتظار داشت دانشجوی حسابداری که امروز خود متقلب است، فردا در حرفه خود، تقلب کشف و گزارش نماید. نتایج این مطالعه، نظر سیاست‌گذاران آموزش عالی را به اقدام اساسی برای آموزش اخلاق حرفه‌ای و آموزش اصول اخلاق پژوهشی^{۱۳} در دوران تحصیل برای دانشجویان رشته حسابداری جلب می‌نماید.

نتیجه‌گیری

در سال‌های اخیر، با گسترش آموزش عالی و به دنبال آن رشد روز افزون مقاله‌ها و پایان‌نامه‌ها، موضوع تقلب تحصیلی از جمله کپی برداری، جعل و داده‌سازی و تحریف مطالب^{۱۴}، یکی از نگرانی‌های جامعهٔ علمی کشور تبدیل شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد: شخصیت اخلاقی دانشجویان رابطه‌ای مستقیم با تقلب تحصیلی دارد. اگر دانشجویی شخصیتی ریاکار و فرصت‌طلب دارد، احتمال تقلب تحصیلی در او زیاد است. از این رو، برای پیشگیری^{۱۵} رفتارهای فرصت‌طلبانه و انجام تقلب تحصیلی در وهلهٔ اول، باید دروس اخلاق حرفه‌ای را به عنوان واحد درسی در دانشگاه برای دانشجویان رشته حسابداری گنجانده شود. در جامعه باید مصادیق و عوامل ایجاد فرصت‌طلبی شناسایی و کاهش یابد. همچنین، شناسایی مصادیق تقلب علمی، آموزش نحوه پیشگیری از تقلب علمی به سیاست‌گذاران بخش‌های علمی کشور مانند: دانشگاه آزاد اسلامی و وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری باید بدانند که موضوع تقلب تحصیلی موجب بی‌انگیزه شدن کسانی خواهد شد که خود را وقف تحقیق و توسعه علم کرده‌اند. همچنین، به استادان رشته حسابداری پیشنهاد می‌شود تا نظارت بیشتری بر عملکرد علمی و آموزشی دانشجویان رشته حسابداری داشته باشند. به عنوان نمونه: به استادان رشته حسابداری توصیه می‌شود که در طراحی سئوالات امتحانی، از سئوالات مفهومی بیشتر استفاده کنند تا هم درصد تقلب کاهش یابد و هم چنین فهم دانشجویان مورد پرسش قرار گیرد و نه محفوظات او. در پایان باید متذکر شد که اگر یافته‌ها به کل کشور قابل تعمیم باشد می‌توان آن را به عنوان یک مشکل جدی آموزشی و اخلاقی تلقی نمود.

واژه‌نامه

1. Cheating	تقلب تحصیلی
2. Machiavellianism	فرصت‌طلبی
3. Lying	دروغگویی
4. Professional Ethics	اخلاق حرفه‌ای

5. Social Values	ارزش‌های اجتماعی
6. Cheating Motivation	انگیزهٔ تقلب
7. Educational Performance	عملکرد آموزشی
8. Assignments	تکالیف
9. Responsibility	مسئولیت‌پذیری
10. Opportunity	فرصت
11. Rationality	عقلانیت
12. Accounting Profession	حرفهٔ حسابداری
13. Research ethic	اخلاق پژوهشی
14. Sophistication	تحریف مطالب
15. Prevention	پیشگیری

منابع

- American Accounting Association. (1986). Future accounting education: Preparing for the expanding profession. *Issues in Accounting Education*; 1(1): 168-195.
- Anderman EM, Murdock TB. (2006). *Psychology of academic cheating*. Burlington: Elsevier Academic Press: P.215.
- Farhangi AA. (2009). *Human connections*. Tehran: Rasa publications. P. 101-104. (In Persian).
- Cooper S, Peterson C. (1980). Machiavellianism and spontaneous cheating in competition. *Journal of Research in Personality*; 14: 70-75.
- Flynn S, Reichard M, Slane S. (1987). Cheating as a function of task outcome and Machiavellianism. *Journal of Psychology*; 121: 423-427.
- Thomas S. (2012). Ethics and Accounting Education. *Issue in Accounting Education*; 27(2): 399-418.
- Ray S. (2013). Does Educational Spending of Government Really Accelerate Economic Growth in India? *Financial and Quantitative Analysis*; 1: 1-6.
- Khamesan A, Amiri MA. (2011). The Study of Academic Cheating Among Male and Female Students. *Ethics in science and Technology*; 6(1): 53-61. (In Persian).
- Zamani BE, Azimi SA, Soleimani N. (2012). Differences in Students' Viewpoints about Effective Factors on Plagiarism According to their Gender and Academic Disciplines. *Ethics in science and Technology*; 7(3): 24. (In Persian).

18. Bernardi RA, Banzhoff CA, Martino A, Savasta KJ. (2012). Challenges to academic integrity: Identifying the factors associated with the cheating chain. *Accounting Education: An International Journal*; 21(3): 247–263.
19. Smith K J, Derrick P, Manakyan H. (2012). A reevaluation and extension of the motivation and cheating model. *Global Perspectives on Accounting Education*; 9: 1–29.
20. Adeyemi S, Adelaja S. (2011). Deterrent Measures and Cheating Behavior of Accounting Undergraduates in Tertiary Institutions in Lagos Nigeria. *International Journal of Business and Management*; 6(12): 195-205.
21. Atmeh M, Al-Khadash H. (2008). Factors affecting cheating among Accounting Students (using the Theory of Planned Behavior). *Journal of Accounting Business Management*; 15: 109-125.
22. Banimahd B. (2012). **Machiavellism** among accounting students and accountings in act. Tehran: accounting conference, university of economic science. (In Persian).
23. Shome A, Hema R. (2009). Machiavellianism in public accountants: some additional Canadian evidence. *Business ethics*; 18(4): 364-375.
24. Wakefield R. (2008). Accounting and Machiavellianism. *Behavioral Research in Accounting*; 20 (1): 115-129.
25. Forghandost – Haghighi K, Banimahd B, Vali H. (2013). Comparative Study among Accounting, Engineers and Medecies. *Journal of Financial Accounting Research*; 1-20. (In Persian).
26. Gabertson K. (1997). Academic dishonesty among nursing students. *Nursing Forum*; 32(3): 14-39.
27. Christie R, Geis F. (1970). *Studies in Machiavellianism*. New York: Academic Press. P. 25-45.
10. Khodaie E, Moghadamzadeh A, Salehi K. (2011). Factors Affecting the Probability of Academic Cheating School Students in Tehran. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*; 29: 1587 – 1595. (In Persian).
11. Zito N. (2009). Engaging middle school students in school work and its effect on cheating. Available at: <http://hdl.handle.net/2345/625>. Accessed: February 26, 2010.
12. Ranguti A. (2011). Academic cheating behavior of accounting students: A case study in Jakarta State University. In *Educational integrity: Culture and values*. Available at: <http://www.apcei.catl.uwa.edu.au/procs?f=44846> Accessed: October 26, 2012.
13. Park E, Park S, Jang I. (2013). Academic cheating among nursing students. *Nurse Education Today*; 33: 346–352.
14. Pascual-Ezama D, Prelec D, Dunfield D. (2013). Motivation, money, prestige and cheats. *Journal of Economic Behavior & Organization*; 25: 226–242.
15. Stanculescu E. (2013). Affective Tendencies in Embarrassing Situations and Academic Cheating Behavior. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*; 78: 723 – 727.
16. Graham A. (2012). The teaching of ethics in undergraduate accounting programmers: The student's perspective. *Accounting Education: An International Journal*; 21(6): 599–613.
17. MacGregor J, Stuebs M. (2012). To cheat or not to cheat: Rationalizing academic impropriety. *Accounting Education: An International Journal*; 21(3): 265–287.